

U MANASTIRU VISOKI DECANI PROSLAVLJENA SLAVA SVETOG KRALJA STEFANA DECANSKOG

SVETI KRALJU STEFANE MOLI BOGA ZA NAS

Oko 500 gostiju iz svih strana ucestvovali u proslavi ktitorske slave manastira Visoki Decani

GRACANICA

24. novembar 2002. god

Danas je u manastiru Visoki Decani proslavljena slava Svetog Kralja Stefana Decanskog. Kao i prethodnih godina ovo je i pored izuzetno teskih uslova u kojima manastir zivi nakon 1999 godine bila prilika da se u ovoj velikoj svetinji okupi veliki broj svestenstva, monastva i vernog naroda i proslave Gospoda i njegovog ugodnika, Svetog kralja Stefana Decanskog.

Sinoc, 23. novembra, na svecanom slavskom bdenju zamonasena su dva mlada sabrata manastira Decani koji su dobili monacka imena Nikanor i Damaskin. Jutros na praznicioj arhijerejskoj liturgiji koju su sluzili episkopi Artemije, Atanasije (Jevtic) i Grigorije (Duric) uz saslučenje dvadesetak svestenika i svestenomonaha rukopolozen je u cin jerodjakona monah Andrej (Sajc). Svecanu liturgiju prevale su naizmenino na crkveno-slovenskom i albanskom monasi manastira Visoki Decani i grupa pravoslavnih vernika iz susedne Albanije koji su na manastirsku slavu dosli sa

blagoslovom Arhiepiskopa tiranskog g. Anastasija. Svecanoj liturgiji prisustvovali su i komandant snaga KFOR-a italijanski general Fabio MINI i komandant brigade jugo-zapad gen. Volf Diter Skodovski sa svojim najblizim saradnicima. U ime Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju na slavu su dosli Svetislav Stefanovic i Aleksandra Fulgosi. Svecanu manastirsku trpezu u velikoj slavskoj sali podelili su brojni gosti koji su u Decane pristigli uz vojnu pratnju iz raznih delova Kosova i Metohije kao i iz untrasnjosti Srbije i Crne Gore.

U cilju obezbedjenja manastira i njegove okoline združene italijansko-nemacke snage blokirale su citavo podrucje oko manastira i pojacale mere kontrole na putevima i prilazima Decanima. Svi gosti su prolazili posebnu bezbednosnu proceduru i pretres dok su vojnici oko manastira postavili posebne straze i doveli brojna oklopna vozila. Ovakve, do sada nevidjene mere bezbednosti ukazuju na znacaj koju medjunarodna misija pridaje ovom manastiru ali i pogorsane uslove bezbednosti nakon nedavnih rusenja srpskih pravoslavnih crkava i napada na Srbe u Peci i Gorazdevcu.

Na slici: Sveti Kralj Stefan Decanski (Freska iz manastira Visoki Decani)

Sastanak vladike Artemija i generala Minija

ZIVOT BEZ TERORIZMA

Gracanica, 23. novembra

Glavnokomandujuci snaga Kfora na Kosmetu general Fabio Mini posetio je juce posle podne manastir Gracanicu, gde se sastao sa vladikom rasko-prizrenskim i kosovometohijskim Artemijem i razgovarao o situaciji na Kosovu i Metohiji. Najvaznija tema bio je tezak polozaj u kome se vec tri godine nalaze srpsko i nealbansko stanovnistvo. Poklonivsi knjigu "Raspeto Kosovo", koja svedoci o porusenim srpskim svetinjama na Kosovu i Metohiji, vladika je insistirao da snage Kfora nastave da obezbedjuju pravoslavne hramove, narocito na podrucju Metohije.

- Kljucna stvar za poboljsanje polozaja srpskog naroda na Kosovu i Metohiji jeste povratak raseljenih i ujedno zastita pravoslavnih hramova, a sto je po Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti u nadleznosti medjunarodne zajednice. Takodje je naglasena i vaznost privodjenja kriminalaca pravdi - rekao je vladika Artemije.

"Suzbijanje terorizma glavni je preduslov za normalan zivot na Kosovu i Metohiji. Nema drugog puta i nacina da se situacija na Kosovu i Metohiji poboljsa. Toliko je zlocina pocinjeno, a do sada nijedan pocinilac nije otkriven. Dokle god se oni slobodno krecu po Kosovu i Metohiji, mi ne mozemo biti slobodni", rekao je vladika Artemije posle zavrsetka sastanka, dodavsi da je kazao generalu Miniju da je zbog toga i misija Kfora dovedena u pitanje.

Incidenti koji su se desili u poslednjih nekoliko dana na Kosovu i Metohiji, ilustracija su necega sto se zbiva vec duze vreme. Vladika Artemije je preneo reci generala Minija - koji nije zeleo da se obrati novinarima posle sastanka - da ce se general zalagati za suzbijanje kriminala, kao i to da ce svi pocinioci biti izvedeni pred lice pravde. On je vladiku Artemiju obecao da ce Kfor ozbiljno raditi na normalizaciji zivota svih zajednica, sto podrazumeva i zastitu svih pravoslavnih objekata i kulturno-istorijskih spomenika.

Kao dokaz za tu tvrdnju komandanta Kfora preneo je Minijevo obećanje da ce tokom ovog vikenda snage Kfora obezbedjivati manastir Visoki Decani, gde ce se veceras, uoci praznika ktitora manastira Stefana Decanskog, zamonasiti dva iskusenika ovog manastira.

B. Radomirovic

Kif umesto Lijuta

Pristina 23. novembra (Beta)

Dosadasnji komandant americkih snaga iz sastava Kfora, stacioniranih u kampu "Bondstil" kod Urosevca, general Daglas Lijut predao je duznost novom komandantu, generalu Danijelu Kifu.

General Kif je dužnost preuzeo u petak u kampu "Bondstil", najvećoj vojnoj bazi na Kosovu izgrađenoj specijalno za američke vojnike iz sastava međunarodnih vojnih snaga.

Lijut je tom prilikom izjavio da građani Kosova "Bondstil" smatraju "gradom nade", ne zato što su američki vojnici prisutni na tom prostoru, već i zbog njihove "odlučnosti da zaštite budućnost" Kosova

Inicijativa misije SRJ pri OEBS-u

OSUDJENO RUSENJE PRAVOSLAVNIH CRKAVA NA KOSOVU I METOHJI

Bec, 22. novembra **(Beta)**

Ambasador SRJ pri OEBS-u Branislav Milinkovic rekao je juce u Becu da je od dolaska međunarodnih mirovnih snaga Kfora na Kosovo više od sto crkava osteceno ili sruseno, a da pocinioci nisu identifikovani i privedeni pravdi.

Na raspravi o razaranju srpskih pravoslavnih crkava na Kosovu i Metohiji, koja je na inicijativu misije SRJ pri OEBS-u održana pred Stalnim savetom ove međunarodne institucije, Milinkovic je skrenuo paznju i na nedavna ostecenja i rusenja dve crkve na Kosovu i Metohiji.

Jugoslovenski diplomata izneo je ocenu vlasti u Beogradu da ovakvi akti negativno uticu na ostvarenje multietnickog i multikonfesionalnog drustva.

(Beta)

Telegram ruskog patrijarha poglavaru SPC

MINIRANJE SVETINJA NEMA OPRAVDANJA

Njegovoj svetosti patrijarhu srpskom gospodinu Pavlu juce je stigao telegram poglavara Ruske pravoslavne crkve, Njegove svetosti patrijarha moskovskog i sve Rusije gospodina Aleksija Drugog, u kojem se izrazava zaljenje zbog najnovijeg miniranja pravoslavnih svetinja na Kosovu i Metohiji.

"Sa dubokom zaloscu saznao sam o novim zlocinima ekstremista - eksplozijama u hramovima u kosovskim selima Djurakovac i Ljubovo. Za unistavanje spomenika duhovne kulture nema i ne moze biti opravdanja. Ruska pravoslavna crkva se uvek zalagala za mirnu koegzistenciju naroda koji ispovedaju razlicite religije", kaze u poruci poglavaru SPC ruski patrijarh Aleksije Drugi, napominjuci da se moli Bogu "da daruje svemoguci Gospod mir mnogostradalnom kosovskom kraju".

M. K.

Pismo predstavnicima medjunarodne zajednice

POVRATAK POSLE RAZGOVORA

Gracanica, 23. novembra **(Beta)**

Sef poslanickog kluba koalicije "Povratak" Rada Trajkovic pozvala je sefa UNMIK-a Mihaela Stajnera, sefa misije OEBS-a Paskala Fijeskija i komandanta Kfora Fabija Minija na sastanak sa delegacijom te koalicije o povratku srpskih poslanika u Skupstinu Kosova.

U pismu Stajneru, koje je danas dostavljeno medijima, Rada Trajkovic je navela da je cilj sastanka sto skorije otklanjanje razloga zbog kojih su poslanici koalicije "Povratak" napustili kosovski parlament.

"Clanovi poslanickog kluba 'Povratak' zainteresovani su da se kao predstavnici gradjana koji su im dali poverenje vrte u Skupstinu i nastave svoj rad. Svesni smo da bismo tim cinom povratili legitimnost Skupstini kao pravom predstavnickom telu jednog multietnickog drustva kao sto je Kosovo i Metohija", napisala je Rada Trajkovic.

Ona je ocenila da se "moraju otkloniti razlozi zbog kojih su poslanici koalicije 'Povratak' bili prinudjeni na ovaj potez", te je podsetila da je i na sastancima generalnog sekretara Ujedinjenih nacija Kofija Anana sa zvanicnicima u Beogradu "zakljuceno da se povodom naseg izlaska iz Skupstine Kosova i Metohije mora nadji hitno resenje".

Rada Trajkovic je Stajneru ukazala na "negativne implikacije krajnje netolerantnog ponasanja jednog broja clanova Skupstine na javno mnjenje na Kosovu i Metohiji i dalje pogorsanje položaja srpske zajednice koje je potom usledilo".

Rukovodstvo koalicije "Povratak" je na sastanku u Kosovskoj Mitrovici 21. novembra odlucilo da ce povratak srpskih poslanika u Skupstinu zavisiti od ishoda sastanka sa Stajnerom, Fijeskijem i Minijem.

Clan Predsednistva Skupstine Kosova Oliver Ivanovic je izrazio ocekivanje da ce se razgovor sa trojicom medjunarodnih zvanicnika odrzati pocetkom iduce nedelje, pre naredne sednice parlamenta u cetvrtak.

"Trazicemo instrumente koji bi nas zastitili od diskriminacije u Skupstini i privremenim institucijama samouprave", najavio je Ivanovic.

Srpski poslanici su napustili Skupstinu Kosova 7. novembra zbog odbijanja predsednika parlamenta Nedzata Dacija da u dnevni red uvrsti raspravu o postovanju i sprovođenju Rezolucije 1244 UN, kao i zbog uvreda koje im je Daci uputio na toj sednici.

"Ukoliko Nedzat Daci zeli dijalog sa srpskom zajednicom mora javno da se izvini i da to bude prezentirano javnosti, a da li cemo ucestvovati u radu Skupstine zavisice od ishoda sastanka sa celnicima UNMIK-a, Kfora i OEBS-a", rekla je Rada Trajkovic.

U Leposavicu, Zvecanu i Zubinom Potoku

FORMIRANE SKUPSTINE

Leposavic, Zvecan, Zubin Potok, 21. novembra **(Tanjug)**

U tri srpske opstine na severu Kosova, Leposavicu, Zvecanu i Zubinom Potoku, u prisustvu UNMIK-ovih opstinskih administratora, oformljene su nove skupstine opstine sa po 17 odbornika.

Predsednik Skupstine opštine u Leposavici je Velimir Bojovic iz DSS-a, a potpredsednik Nebojsa Radulovic, takodje kandidat DSS-a, potvrdio je danas Tanjugu republički poslanik i član DSS-a dr Vuko Antonijevic.

"Od 17 odbornika, osam su iz DSS-a, tri su socijalisti, dva su predstavnici Koalicije "Povratak" i po jedno mesto je dobio SPO i tri građanske inicijative", precizirao je Antonijevic.

U Zvecanu je za predsednika Skupstine opštine postavljen Dragisa Milovic iz DSS-a, a potpredsednik je kandidat Srpskog nacionalnog veća severnog Kosova dr Milan Ivanovic.

"U Zubinom Potoku predsednik Skupstine opštine je Slavisa Ristic, kandidat DSS-a, a potpredsednik su Srdjan Djurovic, takodje iz DSS-a, i kandidat Demokratskog saveza Kosova Ibrahima Rugove Agim Hasani", potvrdio je Tanjugu dr Marko Jaksic.

Albanski ekstremisti nastavljaju sa terorističkim napadima čiji je cilj etnicki čisto Kosovo i Metohija

EPARHIJA RASKO-PRIZRENSKA OSUDJUJE BOMBASKI NAPAD NA POV RATNICKU PORODICU U GNJILANU

GRACANICA

26. novembar 2002. god

Sinoc, 25 novembra, oko 20 časova eksplodirala je podmetnuta bomba u Ulici Stojadina Trajica u Gnjilanu, ispred kuća Miomira i Miodraga Cuckica, u koje su se nedavno vratili iz beglistva u centralnoj Srbiji. Iako niko nije povredjen, jaka eksplozija izazvala je uznemirenje sedam članova ovih porodica, narocito njihove dece koja su se u trenutku eksplozije nalazila na okupu u kuci. Pre vise od dva meseca pred kuće porodice Cuckic bile su postavljene dve eksplozivne naprave koje na sreću nisu eksplodirale.

Pravoslavna Eparhija rasko-prizrenska i kosovsko-metohijska osudjuje ovaj najnoviji napad albanskih terorista čiji je cilj da proteraju preostale Srbe sa Kosova i Metohije i stvore etnicki čistu albansku teritoriju. I pored upornih srpskih zahteva da se stane na kraj ekstremistima Misija UN i KFOR i dalje nisu spremni da se suoce sa sustinskim problemima i obezbede zastitu za ugrozeni srpski narod.

Albanski ekstremisti pucali iz automatskog oruzja na kucu Bojana Vukadinovica kod Obilica NAPAD NA SRPSKU KUCU KOD OBILICA

Gracanica, 26. novembar 2002

Rano jutros, oko jedan sat posle ponoci, albanski ekstremisti pucali su iz automatskog oruzja na kucu Bojana Vukadinovica iz Janjine vode, opština Obilic, potvrdio za KIM Radio predsednik Srpskog nacionalnog veća za opštinu Obilic Mirce Jakovljevic. U trenutku napada, u kuci Vukadinovica, bilo je i dvoje maloletne dece ali na sreću povredjenih nije bilo. Prema recima Jakovljevic u ovom mestu ostalo je jos 15-tak srpskih porodica koje su svakodnevno izložene provokacijama Albanaca.

**SRPSKA PRAVOSLAVNA EPARHIJA RASKO-PRIZRENSKA I KOSOVSKO-METOHISKA
INFORMATIVNA SLUZBA**

Intervju ombudsmana za Kosovo i Metohiju "Politici"

ALBANSKI PRATE SRPSKE UCENIKE

"Ljudsko pravo je da covek zna šta moze da ocekuje u buducnosti. Na Kosovu, gde je stanje jos nestabilno i mnogo toga neizvesno, to je posebno vazno i za ljude koji tamo zive i za one koji zele da se vrata u zavicaj. Kao ombudsperson ili, u prevodu, narodni advokat, pre svega sam zaduzen za postovanje i zastitu ljudskih prava. Istina je da se ona na Kosovu ne postuju u dovoljnoj meri i da je u toj oblasti tesko. No, poceo je proces promene stanja. Doduse polako, ali se poboljšavaju bezbednosne prilike, narocito za pripadnike nacionalnih manjina. Oseca se da su uslovi zivota bolji, a posebnu nadu daju pojave da ljudska prava pocinju da se uvazavaju i ostvaruju". Ovo je u intervjuu "Politici" istakao Marek Antoni Novicki, ombudsman na Kosovu i Metohiji.

Kada je prvi put uvedena funkcija ombudsmana?

- Jos davne 1809. godine, skoro pre dva veka, u Svedskoj je uveden ombudsman, covek nezavisan, kome su svi stanovnici mogli da se zale protiv nepravdi sto su im nanosili drzava i vlast - podseca kosovski ombudsman Marek Novicki.

A na Kosovu i Metohiji?

- Uredbom specijalnog izaslanika generalnog sekretara UN za Kosovo od 30. jula 2000. uveden je ombudsperson na Kosovu. Dve sedmice ja sam imenovan na ovu duznost. Imam jednog medjunarodnog i dva lokalna (Srbina i Albanca) zamenika. Kao institucija, ombudsperson je zvanično poceo 21. novembra 2000. godine. Inace, ombudsman deluje nezavisno (niko ne moze da mu se mesa u rad) i njegove usluge su besplatne.

Najcesce se krse imovinska prava. Koliko su do sada kancelarije ombudsmana primile zalbi?

- Zvanično je primljeno i zavedeno 590 zalbi, od toga 421 (71 odsto) podneli su Albanci, 153 Srbi (26 odsto), a 43 predstavnici ostalih etnickih zajednica na Kosovu.

Na šta su se ljudi najvise zalili?

- Vise od trecine zalbi (236) odnosi se na povredu prava u vezi sa imovinom. Na nepravilnosti u radnom odnosu i zaposljavanju zalila su se 132 stanovnika Kosova. A 94 se mogu podvesti pod prava "postenog saslanja". Zalili su se ljudi sto ne mogu da svoj slucaj podnesu sudovima, sto postupci dugo traju, sto se sudske odluke ne sprovode i slicno. S obzirom na situaciju na Kosovu, bilo je prilicno malo zalbi (11) koje se neposredno ticu diskriminacije ili nejednake zastite.

Privremene mere

Ima li to veze sa cinjenicom da su vase kancelarije u gradovima, gde su Srbi u neznatnom broju?

- Moze biti.

Po ovlascentjima koja mu, po Ustavnim okvirima za privremenu samoupravu pripadaju, ombudsman ima pravo da izrekne privremene mere. Da li ste ih izricali?

- Jesam, i to sest puta. Dve su uspesno sprovedene, dve delimicno, a dve su bile neuspesne.

Da li je to uspeh?

- Na Kosovu je procenat uspeha od 50 odsto sasvim zadovoljavajuci.

Ombudsman ima pravo da podnosi specijalne izvestaje i da, kad zatreba, pokrene sopstvenu istragu. Koliko je toga bilo?

- Pokrenute su i zavrzene 24 istrage, a bilo je 19 specijalnih javnih izvestaja. Inace, oni se podnose kad ombudsperson nije zadovoljan reakcijama predstavnika UNMIK-a ili drugih institucija na zalbe koje su podnete. No, najvazniji je godisnji izvestaj koji se podnosi specijalnom izaslaniku UN na Kosovu.

Na sta su se Srbi zalili?

- Zalbe su, uglavnom, podnosili pojedinci. Po strukturi i sadrzini, one se uklapaju u prosek. No, ombudsman se ne bavi samo resavanjem pojeadinacnih zalbi. Primera radi, raseljenici iz Djakovice nisu mogli da dodju u ovaj grad, pa su ovlastili advokata da ih zastupa i da u opstini podize dokumenta koja su im potrebna. U djakovickoj opstini, medjutim, nisu hteli da priznaju ovo ovlascentje. Kancelarija ombudspersona je intervenisala, ali su u opstini bili uporni: "Ne, i ne!" U ovom slucaju ce, izgleda, morati da intervenise Mihael Stajner.

Ima li jos slicnih primera?

- Svaki problem je slucaj za sebe. Na primer, u Novom Brdu Srbi iz jednog dela grada imaju nevolje s vodom. Neko osteti vodovodne cevi, ljudi ih poprave, a to se ponovi. I to cemo morati da resimo... U Lapljem Selu je velika srpska skola sa 700 djaka, ali je odsecena od sveta. Naime, posta je presekla telefonski prikljucak, jer racun, navodno, nije placen.

Sta se jos tesko resava?

- Sknavljenje srpskih grobalja i unistavanje i ostecenje pravoslavnih hramova. Svi znaju o cemu se radi, nazalost, ovakve pojave se nastavljaju.

Ima nade

Da li je neki slucaj uspesno resen?

- Jeste, i to vise. Navescu primer nepracenja djaka od kuce do skole u selu Cernica kod Gnjilana. Neko je u Kforu odlucio da srpskim ucenicima vise nije neophodna pratnja, jer se na Kosovu bezbednosno stanje popravilo. Takvog misljenja nisu, medjutim, bili roditelji, a ni sami malisani... U resavanje ovog problema ukljucili su se medjuministarski koordinator za povratak Srba na Kosmet dr Milorad Todorovic, Oliver Ivanovic, poslanik u koaliciji "Povratak" i clan Predsednistva Skupstine Kosova, i dr Bajram Redzepi, predsednik vlade Kosova. Od 4. oktobra decu do skole prate pripadnici Kosovskih policijskih snaga... Bilo je prvog dana cudno kad su ljudi videli da albanski policajac za ruku vodi srpsko dete. Uz to, valjalo je ubediti roditelje da to prihvate. Na sreću, to je reseno. Nasli smo resenje i za srednjoskolce. Do oblznjeg sela Partes, gde se nalazi skola, autobusom ih vozi Albanac. Od Cernice do glavnog puta prati ga automobil kosovske saobracajne policije. Ovo se primenjuje i u Obilicu, Kosovom Polju i drugim mestima.

Znaci li to da stanje na Kosmetu moze da se poboljsa?

- Moze. Naravno, ukoliko i kad to zele i srpska i albanska strana.

Treba, dakle, da se zaboravi ono sto je bilo?

- Nije to tako lako. No, siguran sam da je ljudima na Kosovu dosta zla, oni traze neku perspektivu. Pored ostalog, znaju da moraju u miru da zive jedni pored drugih.

Ima li za to nade?

- Mislim da ima. Naime, kad sam dosao na Kosovo stanje je bilo veoma napeto. Sada se, pak, u vazduhu nesto novo oseca... Na pocetku sam rekao da je pravo ljudi da znaju sta ih ocekuje u buducnosti. Cinim sto mogu u oblasti ljudskih prava.

A politicari?

- Im promena u ponasanju. Primer za to je zajednicko resenje za decu iz Cernice. Dogodilo se i to da su razgovarali politicari iz Pristine i Beograda. Nedavno je generalni sekretar UN Kofi Anan bio i u Pristini i u Beogradu. I to je znak da se stvari krecu nabolje - uveren je Marek Antoni Novicki.

Mali rat s Hakerupom

Na vec zaboravljenog bivseg specijalnog izaslanika UN na Kosovu podsetio nas je Marek Antoni Novicki.

Ombudsperson je, kako kaze, vodio "mali rat" sa Hansom Hakerupom o sprovođenju ljudskih prava, pre svih zatvorenika. Naime, dugo je Hakerup smatrao da su njegova administrativna resenja o hapsenju "starija" od sudskih odluka. Na kraju je morao da donese posebnu uredbu kojom je priznao da nije u pravu, da sudovi odlucuju kada se osumnjiceni pritvaraju, a kada "na slobodan dan pustaju".

Otvoreni dani

Institucija ombudsperson ima, po recima naseg sagovornika, cetiri male, regionalne kancelarije "za pružanje usluga pojedincima". One se nalaze u Mitrovici, Peci, Prizrenu i Gnjilanu. Centrala je, naravno, u Pristini.

Osim svakodnevnih usluga koje pružaju zaposleni u kancelariji, uvedeni su takozvani otvoreni dani. Naime, svakog drugog cetvrtka u Pristini ili jednom mesecno u pomenutim gradovima zainteresovani imaju priliku da se licno obrate Mareku Antonu Novickom i zatraze pravnu zastitu, ili, pak, samo savet.

Stana Ristic

DIJALOG I POMIRENJE

Mnogi analitici i tumači političkih prilika na Balkanu misle da je kosovskometohijsko pitanje neresivo. Ne slazem se s tim.

Ako sada napisem da nema neresivih pitanja, a upravo to nameravam, molim da me niko - pre nego sto saslusa argumentaciju - ne optuzi za proizvodnju neutemeljenog optimizma. Moj optimizam jeste utemeljen i, tvrdo verujem, razlozan.

Dakle, ima pitanja teskih i glavobolnih, i svakakvih, ali nema neresivih. Kosovskometohijsko pitanje jeste zapusteno, jeste iskomplikovano starim i novim etnickim sukobima, jeste otezano dugotrajnim odlaganjem, jeste postalo mora evropskih drzavnika i pretnja regionalnom i kontinentalnom miru, ali - ako bude politicke i drzavnicke mudrosti - ugledacemo izlaz. Odavno govorim da se na Kosovu i Metohiji desio sudar dva prava, srpskog istorijskog i albanskog etnickog. Pomirenje tih prava, ponavljam, donece mir i Srbima i Albancima i svim ostalim narodima evropskog jugoistoka.

Okvir za resenje, kako ja vidim, vec je dat u dosadasnjim raspletima i smirenjima sukoba na razvalinama bivse Jugoslavije. Bosanskohercegovački slučaj postaje uzoran, a resenje nadjeno za Bosnu i Hercegovinu nezaobilazno. U stvari, i kad bismo hteli da zaboravimo kako je završen bosanskohercegovački gradjanski rat ne bismo mogli. Da se podsetimo: u nekadasnjoj Jugoslaviji Srbi su ziveli u granicama iste drzave, a bilo ih je na raznim stranama, najvise (posle Srbije) u Bosni i Hercegovini. Nema vise te Jugoslavije, rasturena je u poznatim i nepoznatim okolnostima. Srbi su sada u istom položaju kao Albanci, zive - kao i oni - u nekoliko susednih drzava. Pitanje zasto je pravo Hrvata i Muslimana da izadju iz Jugoslavije bilo prece od prava Srba da u njoj ostanu jos dugo ce zaokupljati politicare i tumace političkih desavanja. Mislim da se svet uplasio srpskog nacionalizma i zato je odbio sve ideje i sva resenja koja bi izgledala kao ohrabrenje ili kao nagrada srpskom nacionalizmu. Svet nije dozvolio stvaranje Velike Srbije. Ukratko, na kraju gradjanskog rata nije bilo svesrpskog ujedinjenja. Bosanskohercegovački Srbi su dobili siroku autonomiju u granicama Bosne i Hercegovine i priliku da sa maticom Srbijom uspostavljaju specijalne veze. Mislim da medjunarodna zajednica kosovskim Albancima ne moze dati nista manje i nista vise nego sto je dala bosanskohercegovačkim Srbima. Kosovskometohijski Albanci mogu imati i vec imaju siroku autonomiju, a sa svojom maticom, drzavom Albanijom, mogu uspostavljati specijalne veze. Nacionalisti medju njima, takodje, ne mogu ostvariti svoj projekat. Ne mogu postici svealbansko ujedinjenje. Ne mogu stvoriti "veliku" Albaniju.

Srbi se ne mogu ujediniti bez stete po nacionalne i drzavne interese svojih suseda. I oni su to shvatili i prihvatili. Dokaz prvi: na izborima u Srbiji ubedljivo su porazene stranke sa antidemokratskim idejama i nastojanjima. Dokaz drugi: nema u srbijanskim medijima, u javnom opticaju, osvetnickih, osvajackih i ostalih retrogradnih ideja i misljenja. Srbi, koji inace nisu zaboravili bombe NATO-a, izjasnjavaju se u vecini za pristupanje srpsko-crnogorske drzave toj alijansi.

Albanci se takodje ne mogu okupiti u jednoj drzavi bez rata i bez stete po nacionalne i drzavne interese svojih suseda. Nazalost, kosovskometohijski Albanci to nisu u vecini shvatili i prihvatili. Reci cu otvoreno, u nadi da ce moje reci ostati upamcene: bez takvog njihovog shvatanja i prihvatanja nema odrzivog mira na Balkanu.

Sta je neophodno za to prihvatanje?

Neophodno je da medjunarodna zajednica postupi sa albanskim nacionalizmom i ekstremizmom isto onako kako je postupila sa srpskim nacionalizmom i ekstremizmom. U Hagu se sada sudi Srbima koji su se u bosanskohercegovačkom ratu ogresili o zakone i konvencije, koji su postupali necovecno ili zlocinacki. Kada se bude sudilo u Hagu i Albancima koji su u kosovskometohijskom ratu postupali necovecno ili zlocinacki onda ce vecinski narod na Kosovu i Metohiji razumeti da nijedan krivac nije pomilovan i da nicije ogresenje nije oprosteno. Sve dok se to ne desi, Albanci sa Kosova i Metohije ce verovati da su miljenici Evrope i Amerike. A najveći nacionalisti i ekstremisti medju njima ostace tvrdo uvereni da se novcem od sverca, od droge, od trgovine oruzjem i belim robljem, mogu i dalje kupovati uticajni ljudi i njihove podrške.

Sada se ponedje govori kako ce medjunarodna zajednica zuriti sa resenjem kosovskometohijskog pitanja kako bi do Olimpijskih igara u Atini, do 2004. godine, ovaj region ucinila bezbednim. Nadam se da ta naivna ideja i prica ne dolazi sa onih evropskih i svetskih instanci na kojima se odlucuje. Nista se za kratko vreme ne moze sudbonosno i trajno resiti, a resenja polovicna, resenja kusa i zbrzana, resenja nedomisljena i naopaka mogu biti gora od svakog odlaganja i cekanja.

Naravno, ne zalazem se za odlaganje i cekanje. Znam da ce mnoge nase bojazni, pa i vecina danasnjih nedoumica i pitanja, nestati onoga dana kada sve zemlje regiona postanu clanice Evropske unije. Tada ce i svi Srbi i svi Albanci ziveti u jednoj drzavi, granice ce izgubiti danasnji razdvajajuci smisao. Nazalost, ideja o ulasku svih balkanskih drzava u Evropsku uniju ne moze se ostvariti do Olimpijskih igara 2004. godine, i verovatno citavu jednu deceniju posle tih igara. Sta nam valja ciniti? Moramo raditi najmundrije i najpazljivije na popravljanju prilika, na pripremi ljudi i naroda za zivot u buducjoj zajednici koja ne moze biti zasnovana na premisama iz devetnaestog veka.

Predlazem da administracije u Beogradu i Pristini, uz pomoc UNMIK-a i evropskih institucija, odmah nacine solidan i sprovodiv program pomirenja naroda, pomirenja Srba i Albanaca.

Predlazem da odmah pocnu razgovori eksperata o mogucnostima pomirenja srpskog istorijskog i albanskog etnickog prava.

Predlazem Evropskoj uniji da ne umanjuje nego da povecava pomoc demokratskim strujama u svim balkanskim zemljama. Slabljenje tih struja opasno bi ojacalo desnicu i znatno umanjilo izgled za harmonizaciju medjunacionalnih odnosa u multietnickim drzavama.

Duzan sam da kazem i kako vidim buducnost Balkana u slucaju da budu poslusani pristrasni savetodavci koji predlazu

da se kosovskometohijskim Albancima da uslovna nezavisnost.

Srbi u Srbiji i Srbi svuda gde ih ima shvatili bi da se saradnja sa medjunarodnom zajednicom ne isplati.

Srbi sa Kosova i Metohije razumeli bi da su - naglim porastom albanskog stanovnistva, zatim progonima nealbanskog zivlja u vreme fasisticke okupacije i kasnijim nepravdama i uzurpacijama - svedeni na manjinu, da su zatim kao manjina pretvoreni u izbeglice kojima povratka zavicaju nema.

Bosna i Hercegovina bi se odmah raspala i rat bi bio nastavljen tamo gde je prekinut.

Makedonija bi bila opasno ugrozena, jer bi se nagradjeni albanski nacionalizam okrenuo njenim zapadnim krajevima i sa nasrtljivog svojatanja presao na otimanje.

Samo pat-pozicija spasava mir na Balkanu, dakle stanje u kome niko nema ni pobedu ni poraz, ni trijumf nacionalizma ni ponistavanje nacionalnih interesa.

Dobri analiticari svakako primecuju da se na Balkanu neprestano zivi sa osecanjem krivice. Srbi su nekima krivi navodno zato sto su stvorili Jugoslaviju. Hrvati su nekima krivi zato sto su rasturili Jugoslaviju. Albanci su nekima krivi zato sto su dopustili sukob demokratije i brojeva, zato sto su uspostavili tiraniju brojeva. A svi su svima krivi pored ostaloga i zato sto svi decenijama ponavljaju da su u pravu. Stara jevrejska poslovica kaze: Ponavljaj odvec cesto da si u pravu i bices kriv!

Mocemo li se osloboditi osecanja tereta, mozemo li pomoci jedni drugima u nastojanju da buduci zivot u balkanskoj zajednici bude Zivot bez krivica?

Bez dvoumljena upisujem potvrđan odgovor.

Nedavno, u Lucernu, na skupu koji je nazvan "Albanci i njihovi susedi" sa radoscu sam ucinio neke pomiriteljske gestove, ali sam dokazivao da pre pomirenja Srba i Albanaca nema nikakvog smisla raspravljati o konacnom statusu Kosova i Metohije. Taj stav su snazno podrzali i predstavnici medjunarodne zajednice.

Vodjstvo kosovskometohijskih Albanaca je sa svoje strane dalo javnu izjavu da odustaje od ideje o velikoj Albaniji.

Jedna javna izjava ne moze da ponisti godinama stvaranu medjunacionalnu, medjuversku i medjukulturnu netoleranciju, ali moze biti uvod u dijalog bez predrasuda i opasne, ponizavajuće mrznje.

Nije uputno sebe citirati, ali navešću još jednu svoju tvrdnju iz Lucerna: "Onima koji će reći da nema pomirenja među ljudima sto su se do juče gledali preko nisana preporučujem da se sete kakav smo težak i rizican put za kratko vreme presli na jugu Srbije, od tvrdog neprijateljstva i uzajamnog zaziranja Srba i Albanaca do uljudnog dijaloga i obostranog rada na korist građana svih nacionalnosti".

* Autor je potpredsednik republike vlade i predsednik Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju

Prve optuznice za ratne zlocine

OSUMNJICENA CETIRI BIVSA PRIPADNIKA OVK

Pristina, 21. novembra (*Tanjug*)

Sudske vlasti misije Ujedinjenih nacija na Kosovu i Metohiji podigle su optuznice za ratne zlocine protiv cetiri bivsa pripadnika albanske Oslobojilacke vojske Kosova.

U prvoj optuznici ove vrste, Rustem Mustafa poznatiji kao "komandant Remi", i tri njegova saborca optuzeni su zvanicno za zlocine nezakonitog drzanja ljudi, nehumanog postupanja, mucenja i ubijanja civila, saopstila je Izabela Karlovic, portparol UN, javljaju svetske novinske agencije.

Izabela Karlovic je precizirala da datum sudjenja tek treba da bude odredjen, a da ce do tada osumnjiceni ostati u zatvoru.

Kome se zuri da resi konacni status Kosova i Metohije

ZABRINJAVAJUCA SADASNJOST

Iscekivanje iznudjene decentralizacije Kosova i Metohije zbog koje su kosovski Srbi teskom mukom izasli na minule kosovske lokalne izbore 26. oktobra 2002. godine, a od kojih su kosovski Albanci, pak, ocekivali konacan korak ka dugo obecavanoj nezavisnosti Pokrajine, poslednje dve nedelje zamenio je politicki hit broj jedan - resavanje konacnog statusa. Licitiranje rokova i resenja, koje su uglavnom forsirali Pristina, Unmik i zapadna diplomatija, uz povremeno oglasavanje Beograda, pratio je pojacan teror nad preostalim kosovskim Srbima i medjualbanski obracuni, sto je zapravo bila uvertira za upravo završenu balkansku turneju Kofija Anana, generalnog sekretara UN.

Iako je posle Anananove posete postalo jasno da i nivo vlasti u Beogradu moze da utice na stav o brzini kosovskog raspleta, Nebojsa Covic, šef Koordinacionog centra Savezne i republike vlade za Kosovo i Metohiju, tvrdi za Danas da je "cela medjunarodna zajednica stala iza principa da se razgovoru o konacnom statusu Kosova pristupi tek kada se ispune standardi za multietnicki zivot u Pokrajini. Svi drugi pristupi vezani za ishitrene odluke ne bi doprineli resenju problema, nego bi dodatno iskomplikovali situaciju i ponovo uveli region u nestabilost", kategorican je Covic.

U najnovijoj prici o statusu "nogu je povukla" Ustavna Komisija, ubacivši Kosovo i Metohiju u preambulu Ustavne povelje Srbije i Crne Gore, zbog cega je ostala bez jednog svog člana, Ferhata Dinose (Demokratska unija Albanaca). Na inicijativu tri vodeće političke stranke kosovskih Albanaca, početkom novembra privremena Skupština Kosova je bez srpskih poslanika usvojila Rezoluciju kojom se sporna preambula Ustavne povelje proglašava nevažećom, dok je kosovski premijer Bajram Redžepi zapretio proglašenjem nezavisnosti Pokrajine, ukoliko medjunarodna zajednica prihvati ustavni sporazum izmedju Srbije i Crne Gore.

PROTEST POSLANIKA

U znak protesta zbog odbijanja zahteva da se Skupština izjasni o Rezoluciji 1244 Saveta bezbednosti UN i ponasanja Nedzata Dacija, predsednika parlamenta, koje je ocenjeno kao "institucionalna diskriminacija", 22 srpska poslanika

napustila su sednicu pre izglasavanja Rezolucije koju je Mihael Stajner, šef Unmika, isto vece ponistio. Stajnerovo zavodjenje reda pod parolom "ni Beograd, ni Pristina ne mogu prejudicirati buduci status Kosova, koji je otvoren i o kome ce odlucivati SB UN", medju liderima kosovskih Srba doziviljeno je kao uvodjenje "principa lazne simetrije" i "kršenje i Rezolucije SB".

Ni kosovski Albanci nisu bili bas odusevljeni "mlakim reagovanjem sveta na naopako ponasanje Beograda", zbog kog je, sudeci prema izvestajima agencija, "fleke" pred Havijerom Solanom morao da vadi srpski premijer Zoran Djindjic, koji je u Briselu obecao da ce se preambula Ustavne povelje drzati toliko pominjane Rezolucije 1244 UN.

Dok su se medjunarodni zvanicnici cudili albanskoj nervozu zbog dokumenta za koji jos niko ne zna kada ce biti usvojen, Momcilo Trajkovic, predsednik Odbora za Kosovo i Metohiju Skupstine Srbije i lider Srpskog pokreta otpora, primetio je da "o statusu Kosova i Metohije i njegovoj eventualnoj nezavisnosti ne moze samostalno da odlucuje ni SB. Rezolucija 1244 je tu potpuno jasna i ne pominje nezavisnost Kosova. Kosovo i Metohija su deo SRJ, a kao otvoreno ostalo je pitanje stepena autonomije koju ce ono dobiti u okviru Jugoslavije, o cemu SB, takodje, ne moze samostalno da donosi odluke - objasnio je Trajkovic.

Istini za volju, tekst Rezolucije 1244, usvojen 10. juna 1999. godine, potvrđuje "privrženost svih država članica SB suverenitetu i teritorijalnom integritetu SRJ i drugih država regiona", uz pozivanje na medjunarodne propise, ali i "apel iz prethodnih rezolucija za siroku autonomiju i sustinsku samoupravu na Kosovu". Definisanje buduceg statusa Kosova pominje se samo u jednoj odredbi Rezolucije kojom se medju glavnim odgovornostima Civilne misije u juznoj srpskoj pokrajini navodi "olakšavanje politickog procesa, ciji je cilj definisanje buduceg statusa Kosova, uzimajuci u obzir sporazume iz Rambujea". Oba aneksa Rezolucije pominju samo "obezbedjivanje i uzivanje sustinske samouprave i autonomije Kosova u okviru SRJ".

Tokom nedavne posete Berlinu Stajner je izjavio da medjunarodna zajednica ne namerava da se dugorocno angazuje na Kosovu", i najavio da bi odluka o konacnom statusu mogla biti doneta za tri do cetiri godine.

Stajner je pri tom naglasio da je buduci status Kosova otvoren, ali da zasigurno nece biti povratka na stanje kakvo je bilo uoci NATO bombardovanja. Takodje je isključio i svaku podelu Kosova, bilo da je rec o kantonizaciji ili etnickoj podeli na regione sa ogranicenom samoupravom, sto je izbor buduceg resenja, prema vecini tumacenja, svelo na drzavnu samostalnost ili neku vrstu federalne veze sa Srbijom.

PORUKA SVETA

Posle povratka sa medjunarodnog skupa o temi "Albanci i njihovi susedi" koji je proslog vikenda održan u Lucernu, Nebojsa Covic je izjavio da je "medjunarodna zajednica poslala jasnu poruku albanskim politicarima da je pitanje statusa Kosova i dalje otvoreno, da su sva resenja na stolu, kao i da je svetu dosta svih vrsta nacionalizama na ovim prostorima, pa i albanskog". Covicevim susretom sa Redzepijem i Dacijem u Lucernu zapoceli su pre- liminarni razgovori Beograda i Pristine oko tehnickih pitanja, pre svega obezbedjivanja uslova za povratak izbeglih i raseljenih Srba i drugih nealbanaca na Kosovo. Paznju medija najvise je privuklo Covicevo zaljenje zbog pogresnih informacija srpske strane o zlocinackoj OVK proslosti Bajrama Redzepija, sa kojom se u vreme njegovog imenovanja za premijera Privremene vlade Kosova dosta manipulisalo u Beogradu.

Lucern bi mozda mogao da bude prekretnica u buducim odnosima Beograda i Pristine, mada su se srpsko-albanske nijanse pojavile vec po povratku kuci.

Bajram Redzepe je izjavio da "nema dogovora sa Beogradom bez vodece politicke uloge SAD i EU. U nacelu ne odbijamo dijalog, ali ne i direktan dijalog o politickim pitanjima i pitanjima konacnog statusa Kosova", rekao je Redzepe, koji trazi da odlucivanje o statusu pored Rezolucije 1244 predvidi i mogucnost odlucivanja gradjana Kosova"

- U Lucernu smo predlozili da se predstavnici Beograda i Pristine sastanu u januaru iduce godine. Sastanak bi imao dva dela, jedan u Beogradu, drugi u Pristini, uz obavezno prisustvo medjunarodne zajednice, zato sto ona, prema Rezoluciji 1244, ima ovlascenje da upravlja delom nase teritorije koji se zove Kosovo i Metohija. Nije bitno gde ce se prvi susret održati. Posao oko organizovanja sastanka trebalo bi da obavi Koordinacioni centar, ciji je to zadatak - izjavio je Danas Nebojsa Covic.

ANAN BEZ ODGOVORA

Dok se u Lucernu sedelo za okruglim stolom, na Kosovu i Metohiji su minirane dve pravoslavne crkve, kosovski Srbi su bili meta bombaskih i snajperskih napada, cemu je prethodio upad Unmik policije, posle se ispostavilo greskom, u opstinu u severnom, "nedisciplinovanom" srpskom delu Kosovske Mitrovice.

Zbog svega sto se poslednjih dana desavalo na terenu, Srbi su Kofija Anana docekali u "nadi da se generalni sekretar UN nece pridruziti horu propagandista, nego da ce doneti konkretnu poruku da se autoritet UN ne moze koristiti kao pokrivač za etnicku i versku diskriminaciju". Tokom, kako je sam ocenio kratke i produktivne posete Kosovu, Anan je najavio da medjunarodnoj zajednici predstoje ozbiljniji i tezi zadaci, koji ce se ogledati u izgradnji demokratskih institucija i multietnickog drustva. Obisao je Pristinu, Kosovsku Mitrovicu, i mada prilikom susreta sa Srbima u Gornjem Makresu nije znao da objasni zasto u njegovom programu nema posete nijednoj od 110 porusenih pravoslavnih svetinja, Anan je od domacina dobio opanke i saj kacu, a za gospodju boscu.

- Potpuno smo se slozili o potrebi potpunog povratka raseljenih i punog postovanja Rezolucije 1244 UN, kao i postovanja ljudskih prava, decentralizacije i izgradnje institucija, bez cega ne moze biti govora o konacnom resenju statusa Kosova, izjavio je jugoslovenski predsednik Vojislav Kostunica posle susreta sa Ananom u Palati Federacije. Iako je Kostunica za otvaranje pitanja konacnog statusa postavio uslove, cije je ostvarenje, objektivno gledano, svetlosnim godinama udaljeno od stvarnosti na terenu, premijer Djindjic posle razgovora sa Ananom, zalozio se za sto brzi pocetak rasprave o statusu Kosova i najavio direktne razgovore Beograda i Pristine uz prisustvo medjunarodnih zvanicnika, dovodeci sve to u vezu sa dinamikom donosenja Ustavne povelje i Ustava Srbije.

Sredinom nedelje u Vasingtonu je odzvana medjunarodna konferencija na kojoj je potvrđeno "opredeljenje SAD - da je

status Kosova i dalje pitanje daleke budućnosti, kojoj mora da prethodi složeni pripremni proces političke i ekonomske stabilizacije, uspostavljanje vladavine zakona, uz sveobuhvatnu međunarodnu asistenciju". Donald Braun, pomoćnik direktora Stejt departmenta za sektor Jugoistočne Evrope, upozorio je goste sa Kosova da bi, umesto insistiranja na nezavisnosti, uputnije bilo da se okrenu "zabrinjavajućoj sadašnjosti" u Pokrajini. Iako se kosovskim Albancima, ali i izgleda i aktuelnom sefu Unmika zuri, sudeci po ovom skupu zapad je, makar javno, za metodu napredovanja "malim koracima".

Danas 23.11.2002. Jelena Tasic

Na kafu u pratnji helikoptera

Pocetkom novembra u javnost su procurile vesti da su Unmik i zvanični Beograd sklopili sporazum o administrativnoj upravi u severnom delu Kosovske Mitrovice. Politicki predstavnici Srba sa severa Kosova nisu ucestvovali u dogovorima, niti su videli dokument, ali im je receno da ce severnom Mitrovicom upravljati Unmikov administrator i sestoclano savetodavno telo koje ce Srbi sami izabrati. Kao rok za dolazak administratora Unmika, kako navode Danasovi izvori, najavljen je 15. novembar. Dan ranije, medjutim u srpsku opstinu u severnoj Mitrovici upalo je 20 Unmik policajaca iz cetiri blindirana transportera i uz vazdusnu podrsku jednog helikoptera koji su trazili od zaposlenih da napuste zgradu, pozivajuci se na, navodni dogovor Unmika i Beograda. Unmik policija se posle sat vremena povukla iz Opstine. Posle je saopsteno da je rec o zabuni, jer su policajci zapravo svratili na kafu.

- Culi smo da je rok za dolazak administratora pomeren iza 20. novembra. Najavljena je i transformacija bezbednosnih struktura u gradu. Ocekujemo da se sprovede obecana decentralizacija. Videcemo da li ce biti sustinska, sa opstinskom samoupravom ili samo formalna. Sa Stajnerom se nikad ne zna. Primenjuje cudne metode: zastrasivanja, ucene, hapšenja - navode Danasovi izvori. Kofi Anan je tokom posete severnoj Mitrovici prepustio Stajneru da objasni da ce "legitimne strukture vlasti na severu Kosova Unmik uspostaviti vrlo brzo, ali da trenutno nije prilika da se o tome iznese vise pojedinosti".

SRUSENI KRST

U jeku srpsko-albanskih pregovora u Lucernu, jos dve pravoslavne crkve u Metohiji, gde je donedavno vojevao Ramus Haradinaj, odletele su u vazduh. Nesto pre ponoci 16. novembra u selu Ljubovo pored Pecke banje unistena je do temelja crkva Sv. Vasilija Ostroskog sagrađena 1940. godine dok je samo pola sata kasnije, osam kilometara dalje u selu Djurakovac (opština Istok) praktično nestala i druga pravoslavna crkva, Crkva Srba Svetitelja, sagrađena 1997. godine.

Prema evidenciji Srpske pravoslavne crkve, to je 112. primer verskog vandalizma otkako su pre tri i po godine međunarodne mirovne snage krocile u juznu srpsku pokrajinu. Francuski mediji tvrde da je zapravo rec o unistenju sto trideset i osme od ukupno 1 300 pravoslavnih crkava, na Kosovu.

"Kako ne mozemo slobodno da se krecemo po Kosovu i Metohiji, nemoguće nam je da za neke crkve utvrdimo da li su unistene ili nisu", objasnjava Artemije Radosavljevic, vladika rasko-prizrenski.

Popravka nepopravljivog

Prvi put Mihael Stajner, albanski politickari, visoki predstavnik Unmika, kao i komanda Kfora, munjevito su reagovali - svako na svoj nacin.

Albanski politickari i Ministarstvo spoljnih poslova Albanije ocenili su da "nasilje nad dvema crkvama ne sluzi stabilnosti, miru i multietnickom razumevanju".

Stajner je bio jos preduzimljiviji. Vec sutradan bio je u Djurakovcu na mestu nemilih dogadjaja kako bi rekao: "Svi smo ujedinjeni u osudi verskog vandalizma." Da bi svojim recima dao tezinu, odmah je naredio da se iz budzeta Kosova odvoje sredstva za popravku nepopravljivog.

"Ne verujem da su predstavnici međunarodne zajednice postali osetljiviji na stradanje srpskog naroda i crkava na Kosovu i Metohiji. Gospodin Stajner je poslao neke ljude da upravljaju crkvu pre nego sto dodje Kofi Anan, a mene uopste nije konsultovao i konstatovao da postojim. To je toliko providno, toliko bezocno da me podseca na Milosevica i njegovu obnovu", kaze vladika Artemije koga je jos vise potresla odluka Kfora.

Ustanovivsi da se bezbednost na Kosovu popravila, komanda Kfora odlucila je da ubuduće obezbedjuje samo "religijska mesta Srpske pravoslavne crkve koja imaju umetnicko-istorijski znacaj i u kojima SPC obavlja redovnu sluzbu". Ovakvu odluku Srbi s Kosova doziveli su kao ustupak albanskim politickarima koji minimiziraju ulogu i znacaj novosagrađenih pravoslavnih crkava jer ih je "zidao rezim Slobodana Milosevica".

Adem Demaci, predsednik Odbora za ljudska prava Srba i Albanaca (a nekadasnji savetnik politickog krila OVK), optuzio je za napade na pravoslavne crkve u Ljubovu i Djurakovcu "ostatke Milosevicevog rezima, koji bi da izazovu reakciju međunarodne zajednice pred posetu generalnog sekretara UN Kofija Anana Kosovu".

"Neka mi Gospod oprost sto cu ovo izgovoriti ali ovakvo ponasanje Kfora teze mi pada od unistavanja crkava. Ne mogu da shvatim da se upravo oni koji su se Rezolucijom UN 1244 obavezali da sprece posleratno nasilje, obezbede siguran zivot za sve stanovnike pokrajine, ovako pokazuju", kaze vladika Artemije, dodajuci: "To je jedan krajnji cinizam koji se ne moze ni shvatiti ni objasniti. Isti taj Kfor je dopustio da u njihovom prisustvu svi Srbi iz Metohije budu proterani sa svojih ognjista i sada pravdaju rusenje crkava time sto su one odavno napustene. Ove crkve bile su u liturgijskoj ulozi dok nisu pravoslavni vernici bili proterani upravo u prisustvu Kfora. Uostalom, sta znaci crkva od istorijskog, umetnickog znacaja kada je svaka crkva umetnicko remek-delo jer je izraz duhovnosti naroda, vernika koji je grade?"

Cinici i vernici

Da je rec o pokusaju da se po ko zna koji put opravda neaktivnost, odnosno da se sakrije saradnja sa teroristima i

ekstremistima koji su se na Kosovu ucvrstili na najznacajnijim pozicijama nastajuceg "demokratskog" kosovskog drustva, slazu se srpski poslanici u kosovskoj skupstini ali i Nebojsa Covic, predsednik Koordinacionog centra za Kosovo i Metohiju, koji je u pismu Stajneru i glavnokomandujućem Kfora napisao da samo cinici mogu reci da dve poslednje crkve nisu spomenici kulture registrovani na osnovu zakona i da dva pomenuta manastira ne pripadaju spomenicima kulture prve kategorije.

"Nastavak ubijanja crkava je jasna poruka Srbima da se ne vracaju", zaključuje Covic uveren da borba protiv terorizma mora biti zajednicka aktivnost, da se ne može ograniciti samo na sprečavanje terorizma nad svetim mestima, već da mora biti borba za vrednosti civilizacije kojoj svi pripadamo.

I sam generalni sekretar UN Kofi Anan solidarisao se sa Srbima na Kosovu ne propustivši da sa temelja porusene crkve poruci kako rukovodstvo Kosova ima "posebnu odgovornost" u ocuvanju multietnicke zajednice, kao i da je pokretanje dijaloga unutar Kosova, ali isto tako i sa Beogradom i drugima u regionu, apsolutno nuzno.

Da Kosovo nije prica o uspehu medjunarodne zajednice i americke administracije (kako je to nedavno u "Vashington postu" tvrdio i Dzejms Rubin, bivši portparol Stejt departmenta), pokazuju i lincovanje penzionera u Peci, batiranje i pljackanje Srba u selu Brnjici nedaleko od Pristine, snajperski napad na srpsku lekarku u Klokotu, kao i u poslednjem trenutku spreceno miniranje brda iznad manastira Sv. Arhangelii (DzIV vek) kada se povodom proslave 650 godina postojanja manastira okupilo nekoliko stotina vernika.

Uprkos svim naporima srpskih politicara i crkvenih velikodostojnika, obnova manastira Zociste (XIV vek) već tri i po godine nije zapoceta jer nemacka komanda Kfora nije u stanju da garantuje bezbednost monasima.

"Govoriti posle svega toga o dobroj bezbednosnoj situaciji na Kosovu, zaista je krajnji cinizam i ima za cilj da se postopoto izgrade Potemkinova sela. Ako je situacija na Kosovu bolja to nije zato sto je Srbima bolje već zato sto ih je sve manje. Zar se može racunati da u Prizrenu ima Srba? kada je njihov broj sa 9 000 spao na 70 dusa? Zar to ima Srba?", pita vladika Artemije.

LIDIJA KUJUNDZIC NIN-2708 21.11.2002.

Srbi i Romi u Obilicu

ZIVOT U STRASNOM GETU

Gracanica, Beograd - Bombaski napad na stan Jovanke Petkovic u Obilicu, u kome na svu sreću u sredu uvece niko nije povredjen, sestii je incident od 3. oktobra dosad u kome su meta ekstremnih kosovskih Albanaca bili njihovi sugradnjani, preostali Srbi koji jos zive u ovom mestu u centralnom delu Kosova. "Kao i u prethodnim napadima na Srbe u Obilicu, cilj albanskih ekstremista je da proteraju poslednje preostale srpske stanovnike iz ovog kraja. Neshvatljivo je da i pored svih apela koje su predstavnici Srpske pravoslavne crkve i Srpskog nacionalnog veca Kosova i Metohije uputili Unmiku i Kforu, medjunarodni predstavnici nisu u stanju da zaustave nasilje i omoguce miran i dostojanstven zivot srpskom stanovnistvu", saopstila je Informativna sluzba Eparhije rasko-prizrenske u cijem se izvestaju stanje u Obilicu ocenjuje kao alarmanto.

Opstina Obilic nalazi se severo zapadno od Pristine. Poznata je kao industrijska zona u kojoj je pre rata ziveloo stanovnistvo razlicitog etnickog porekla. Od 10.000 Srba, koliko ih je u ovom mestu ziveloo pre dolaska medjunarodne misije, sada je preostalo njih 3.600 i uglavnom zive u obliznjim srpskim selima. U samom gradu ostalo je 580 lica srpske nacionalnosti, od kojih 15 odsto cine interno raseljena lica iz drugih krajeva Kosova i Metohije. Trenutno u Obilicu zivi i 15 Roma, dok je ostalih 650 smesteno u izbeglicki kamp ili po srpskim selima. Vecinsko stanovnistvo cine kosovski Albanci, ciji se broj posle rata udvostrucio prilivom porodica iz obliznje Drenice, objasnjava se u izvestaju eparhijske Informativne sluzbe.

Prema podacima Komiteta za zastitu manjinskih ljudskih prava, za protekle tri godine od dolaska Kfora u ovoj opstini ubijeno je 17 Srba, sedmoro samo u jednom masakru 1999. godine. U napadima albanskih ekstremista od kraja rata do danas povredjeno je 72 Srba, dok je 600 srpskih i romskih kuca spaljeno. Za protekle tri godine obnovljeno je samo pet srpskih kuca, dok je najveći deo humanitarne pomoci otisao u ruke albanskog stanovnistva.

Veliki broj srpskih stanova, kako se navodi u izvestaju, nasilno je zauzet i njihovi vlasnici jos uvek ne mogu da ostvare svoja stanarska prava. Istovremeno, na Srbe se vrsi veliki pritisak da prodaju svoju imovinu. Od rata na ovamo unisteno je više od 120 srpskih nadgrobnih spomenika, a u centru grada srusen je spomenik Milosu Obilicu. Albanci sve cesce Obilic nazivaju Kastriot i najavljuju da ce ime grada i opstine uskoro biti i zvanicno promenjeno.

Obliznja srpska sela Crkvena vodica i Janina vodica nalaze se u potpunoj izolaciji. Njihovi zitelji se retko i uz veliki rizik usudjuju da svojim vozilima dodju do posebne autobuske stanice za Srbe ili zeleznicke stanice u Obilicu. Od leta 1999. godine u selima u okolini Obilica ubijeno je sestoro Srba, 27 je ranjeno, od toga dvanaestoro dece. Spaljeno je i unisteno 65 romskih i pet srpskih kuca. Zbog nepostojanja bezbednosti i straha od podmetnutih mina, srpska imanja se uglavnom ne obradjuju. Prosecan prihod u srpskim poljoprivrednim domacinstvima kreće se od 35 do 40 evra mesечно.

Srbi i drugi nealbanci u Obilicu nemaju slobodu kretanja, niti slobodan pristup zdravstvenim i obrazovnim ustanovama. U potpunosti zavise od siromasnih seoskih ambulanti i skola u srpskim selima. I pored ocajnickih apela roditelja da Kfor nastavi da prati srpske djake koji putuju u skole, medjunarodna vojna misija na Kosovu suspendovala je sredinom oktobra zastitu, tako da mnoga deca ne idu na nastavu, dok sve više roditelja premesta decu u uzu Srbiju da bi tamo nastavila školovanje. Postoji i problem etnicke diskriminacije pri zaposljavanju. Posle rata svi Srbi koji su radili u Kosovskoj termoelektrani ostali su bez posla i dosad im medjunarodna Misija UN nije obezbedila uslove za rad, nabraja se u izvestaju Informativne sluzbe Eparhije rasko-prizrenske.

Jelena Tasic, Danas 23.11.2002.

Americki vojnici cuvaju srpsku mahaluu, crkvuu, groblje...

U NJIVE SAMO ODRASLI

Cernica, novembra

Mrkla, neprozirna noc usla je u Cernicu pre kamiona iz Cacka natovarenog namirnicama za ovo selo kod Gnjlana. I u mraku smo raspoznali likove njegovih zitelja upamcene pri proslom susretu, pre sedam meseci. Tada je prvi put u ovo mesto stigao konvoj pomoci Srpske pravoslavne crkve koju je, kao i ovog puta, prikupio mladi monah Pantelejmone Jovanovic (28), rodom Cacanin, koji pripada bratstvu manastira Crna Reka kod Ribarica.

Selo bez struje. Noc. Domacini i mi. Umesto sijalica - svece. Mali bife je tako osvetljen. Domacini iznose pivo, cak i kafu. Odatle smo posli na konak i razisli se po srpskim kucama ovog usorenog, mesovitog sela.

Mracnim sokakom domacin je isao korak ispred nas i upola glasa objasnjavao:

- Preko puta moje kuće je Siptar. Za vreme bombardovanja probudio me u pola jedan i doveo dete. Kaze: "Bolesno je, vodi ga u Gnjlane, ja ne smem". I odveo sam dete u grad. Dobilo je injekciju. Vratio ga. Sused je to zapamtio i posle bombardovanja upitao treba li mi sta. Trazio sam da ne diraju mene i moje. Obecao mi je i skrenuo paznju da mu se na sokaku ne javljam, zbog njegovih. Tako to traje. Dugo ga nisam video, ali je pre nekoliko veceri, u pola deset, banuo kod mene u kucu, pa pijemo kafu.

Ljudi na nisanu, crkve na lomaci

Posle seobe pod Carnojevicima, Srbi su ponovo naselili Cernicu 1779. godine i kraj proslog veka docekali sa 130 kuća (526 dusa), dok je Siptara mestana bilo oko 2.000 i 350 domova. Dva jezika i dve vere u jednom ataru preziveli su, bez velikih potresa, i bombe s proleca 1999. godine, ali ne i dolazak Kfora u junu te iste godine.

- To je bio pocetak nase golgote. Siptari su nam, prvo, 20. jula ubili Bozidara Stojanovica (53) na oko 200 metara od punkta Kfora, dok je cuvao stoku. Iste godine, 3. decembra, Blagica Vasic (42) iz naseg sela poginula je u miniranoj kuci, ali je srecom preziveo njen dvanaestogodisnji sin, koji je bio sa njom. Onda, 28. maja 2000. godine, Siptari su pocinili najveći zlocin, bas ovde ispred prostorije u kojoj sedimo - prisao nam je u bifeu po dolasku u selo Kosta Dimic (44), nastavnik ruskog i istorije u Cernici.

Onda je tu bila prodavnica i, prema govorenju ocevidaca, jedan od siptara iz Cernice je puscanim rafalom iz oblznjeg potoka smrtno pokosio u po dana Tihomira Simijonovica (45), Vojina Vasica (58) i malog Milosa Mikija Petrovica, koji je bio tek napunio cetiri godine i posao da kupi sladoled.

Za ovo trostruko ubistvo bio je osumnjicen i pritvoren Afrim Zeciri iz Cernice, ali je nedavno izasao iz zatvora, bez presude. "Vidjamo Zecirija, seta se po selu", kazu mestani.

Pripadnici UCK ovde su ranili 24 Srbina, zapalili ili minirali isto toliko srpskih kuća, a o petoro poginulih danas svedoce i mermerni belezi na srpskom groblju u selu. Na svih pet spomenika pise da ih je rodbina podigla zrtvama "siptarskih terorista".

Izmedju tih pogibija nastradala je i pravoslavna crkva Svetog Ilije u selu, koju su teroristi eksplozivom dokusurili na Srpsku novu godinu, 14. januara 2000. u 3.20 casova ujutro.

Minirani i krevet i kukuruz

Dok su neki Srbi glavom platili boravak u ovoj imitaciji ljudske zajednice, drugi je cuvaju na ramenima odlazeci iz rodnog sela, ali im niko od saplemenika ne zamera zbog toga, vec samo sa setom opisuju sta je prethodilo.

Letos su odavde otisli braca Ivan i Srdjan Stojanovic, sa porodicama i majkom.

- Ivanova kuća bila je minirana jos 2000. godine. Zena je, usavsi u dnevnu sobu, na krevetu nasla sest kilograma eksploziva, ali nije aktiviran jer je stapin ovlazio. U avgustu ove godine teroristi su najpre bacili nekoliko kamena na terasu, pozivajuci Ivanovog sina Slobodana, kojem je 14 godina, da izadje. Ali, majka Vesna je to cula, upitala kuda ce i zadržala ga, spasivsi mu zivot jer je to bio mamac da izadje napolje, na metu bombi koja je vec bila bacena na ulazna vrata. Eksplozirala je, ne povredivsi nikoga, ali Stojanovici to vise nisu mogli da trpe - prica nam Kosta Dimic.

Sledeca zamka cekala je Zivojina Petrovica onomad u njegovoj njivi, dok je kukuruz dozrevao u Cernici.

- U kukuruz su postavili bombu, osigurac je bio izvadjen skoro do kraja i strunom vezan za dno stabljike. Bilo je dovoljno da neko uhvati za nju i ode bez traga - veli Dimic.

Srbi Cernicani zalili su se Kforu. I - nista.

- Amerikanac kaze da oni ne mogu da pretrazuju njive, jer se i njihovi ljudi plase, pa predlaze da ih ili zapalimo ili poravnamo buldozerima, ako sumnjamo da ima bombi. Pitam ga da li bi on pod ovim uslovima isao u njivu. Kaze da ne bi. Kazem mu onda ja, deca ce da nam ostanu gladna, a oficir mi je odgovorio: "Tu ja ne mogu da ti pomognem".

Srbi k'o Srbi, nasli su resenje, ali da covek ne poveruje. Zabranili su deci da idu u njive, pa su kukuruz brali samo odrasli. Racunaju, kao, ako pogine neko od odraslih, bice manja steta.

U Cernici danas, Srbi imaju 65 kuća i 300 dusa, upola nego pre tri i po godine. Siptara je i dalje 2.000, ako ne vise.

- Sva sela u kosmetskom Pomoravlju gde ima Srba gledaju u nas, u Cernicu. Ako smo glavama platili borbu za opstanak i uspeli da obnovimo crkvu i ostanemo ovde, mogu i oni. I znaju da je nama najteze - kaze Ljubisav Kostic (62), predsednik Crkvenog odbora u Cernici kod Gnjlana.

Gvozden Otasevic

Iz pisma ruskog konzula u Prizrenu srpskoj vladi o stanju u Peckom manastiru 1883. godine

BEKSTVO USLO U MODU

Srpski poslanik u Carigradu zamolio je ruskog konzula u Prizrenu Ivana Stepanovica Jastrebova (1839-1894) da sazna stanje u Peckom manastiru i izvesti srpsku vladu. Povod ovoj molbi bila je molba igumana Sofronija i manastirske bratije da ministarstvo prosvete pomogne manastiru da izvrši nuzne popravke i da se izbavi iz novcane oskudice.

Na kraju svog pisma Jastrebov pominje tuznu cinjenicu da se nastavlja bezanje Srba iz Pecke nahije u Sumadiju. "Od

porodica predjednog rata više od 300 porodica sakrilo se iza granica Srbije. Ovo uopšte nije tajna. Tezija ka bezanju pretvorila se u hronicnu bolest, zaista neku maniju.

I sami Turci su već počeli sazalejevati izbeglice jer sa njima gube dobre zemljoradnike. Pristinske vlasti su preduzele mere za zatvaranje puta u Srbiju; bez obzira na to, pećski Srbi ipak uspevali da pobegnu u Srbiju, zahvaljujući tome što im Arnauti koji kupuju njihovu zemlju pomazu kao vodiči. Ova činjenica je zaista žalostna.

Neosporivo je da Srbima nije lako da žive u pećskoj nahiji, gde se turski fanatizam mnogo oseća, ali su njihovi dedovi i očevi trpeli veći zulum i nisu bezali, nisu gubili nadu za olaksanje svog položaja. Ako ćemo da uporedimo sadašnji zulum sa predjašnjim, onda je očigledno da sad Srbi beže ne toliko zbog zulumata, kao zbog zanesenosti i mase. U početku je izbeglo samo nekoliko porodica: oko 3. Oni su stvarno bezali od zulumata i samo su izazvali želju ka bekstvu kod svojih najbližih rođaka, a posle je bekstvo uslo u modu.

Međutim, već su dosli glasovi od izbeglica iz Srbije da su mnogi počeli da se kaju zbog toga što su ostavili svoju zemlju u pećskoj nahiji i svoje kuće ne dobivši ništa za to. Možda će ovi glasovi zaustaviti bezanje Srba odavde, u suprotnom slučaju u pećskoj nahiji neće uopšte ostati hriscana, kao što se to desilo sa djakovskim okrugom, gde sada ima samo 50 srpskih kuća".

O tome u kakvoj se situaciji nalazi crkva pećke patrijaršije Jastrebov piše: "Najpre bih hteo da istaknem da nimalo nemam namere da ohladim pobožna i hristoljubiva osećanja - niti Vasa, niti Vaseg bogougodnika - prema manastiru, koji je bio srpska patrijaršija, ali ne mogu da prećutim da su dosta prećenjene žalbe onih koji prezivljavaju u manastiru sve neprilike srpske crkve zbog patrijaršije.

Istina je da je kuba hrama Sv. Dimitrija malo puklo, ali to nikako ne može izazvati pad jer su cemerli (svodovi) na kojima je podignuto to kuba čeli, čvrsti, solidni i neosteceni, i stajace još toliko vekova, koliko su stajali pre. Od pukotine koja se nalazi u kubetu takodje nema neke naročite štete i opasnosti, samo treba da se obrati pažnja na krov kubeta: treba obezbediti da ne bi kisa i sneg zalivali pukotinu".

Jastrebov, koji je diplomata, istoričar, etnolog, ali takodje i arheolog, savetuje šta treba uraditi da se kuba obezbedi bez velikih troškova. A onda kaže da je preko svog poverljivog čoveka saznao da bi kaludjeri hteli da dobiju novac kako bi srušili prelepo staro kuba, sa starim srpskim zivopisom, a da posle postave novo, "malečko" - da ga izgrade i oslikaju sa zivopisom samouki, divljački slikari.

On sa žalosću konstatuje da su "prosti patrijaršijski monasi već stigli da u sabornoj crkvi uniste na oltaru i u prvoj polovini crkve starinski srpski zivopis a u zamenu da namazu zidove sa zivopisom seljackog tipa i apokrifne vrednosti". "Uz to, uglavnom divljački ikonopisci koji su se pretvorili iz grkomana u bugarofile, potrudili su se da se obrisu likovi srpskih svetaca i krunisanih lica od vremena srpske slave. Osim toga, monasi bez najmanje potrebe, samo da bi ugodili mitropolitu (Grku Melentiju) okrecili su spolja svu crkvu sa nekom smesom nalik na glinu, i sada ne može uživati ugled starine. Samo na jednom mestu crkve okrenutom jugu slučajno su ostale neokrecene prelepe cigle stare gradjevine. Sad Vi možete razumeti zašto sam te kojima je bilo suđeno da čuvaju ovaj srpski spomenik nazvao svestenicima.

Čini se da su i oni već shvatili da su napravili glupost ugadjajući mitropolitu Melentiju, koji se ponasa kao da je izabrao za cilj svog služenja - da sruši ovde pravoslavlje, a što je još važnije i srpstvo - ali oni su zakasnili".

Jastrebov proverava žalbe monaha upućene Srbiji i jednu po jednu demistifikuje prikazujući pravo stanje stvari i savetuje šta sve treba preduzeti. Najzad, po njemu "stanje patrijaršijskog manastira nije toliko tužno kako se to moglo pretpostaviti".

On takodje saopštava da je u Decanskom manastiru sve u redu i da se iguman Rafailo vredno bavi njegovom popravkom. Uz njegov neposredni nadzor majstori delaju sa najvećom pažnjom.

Priredio: Miodrag Maksimovic

Politika 23.11.2002.

Hajnc Lokvaj: Sukob na Kosovu (1)

Kako se mogao izbecirat

Nema nijednog pojedinacnog događaja koji je u toj meri kao "masakr" u Racku uticao na dalji razvoj sukoba na Kosovu i prokrio put za rat protiv SR Jugoslavije. Na tom događaju vidi se i koliko ljudska patnja može da bude instrumentalizovana u političke svrhe.

Racak je selo jugozapadno od Stimlje, u sredistu Kosova. Prvobitno je tamo živelo oko 2000 ljudi i mesto je vazilo za zariste OVK. U leto 1998, zbog neprestanih borbi između OVK i jugoslovenskih snaga bezbednosti, većina stanovništva već je bila napustila selo. U vreme događaja Rackak je imao još samo 400 žitelja.

O onome što se desilo u mestu postoje opširniji izveštaji koji, doduse, ne bacaju jasnu svetlost na činjenični razvoj događaja. Fakta koja slede uzeta su iz specijalnog izveštaja OEBS-a.

U opisanom regionu, 8. i 10. januara dvaput je napadnuta policijska patrola i tom prilikom su četiri policajca ubijena, a dvojica ranjena. U samom Racku, OVK je imao svoj položaj. Na dan 12. januara, policijske i vojne snage (jugoslovenske) prebacene su u taj region. Iz naselja je bilo pučnjave, doslo je do vatrene carke s OVK, kuće su se nasle u plamenu, civilno stanovništvo je pokušalo da izbegne, ali u tome je sprečeno na kontrolnim punktovima bezbednosnih snaga. Verifikatori Kontakt grupe bili su u tom kraju, ali su imali samo ograničen prilaz pojedinim mestima.

NA DAN 15. JANUARA PUCANO JE NA VIŠE KUĆA u naseljima, a policija je zatvorila ulice. U Racku su snajperisti iz dva tenka pucali prema nastanjenim kućama. U 15,40 časova, na insistiranje OEBS-a preko jugoslovenskog oficira za vezu generala Lončara, iz Beograda je stiglo naredjenje da se prekine s pucaњem. U 16,45 časova obe strane prekinule su vatru, vojska i policija su se povukle.

Tokom popodneva u Rackak su stigli verifikatori. U selu su videli jednog mrtvog i pet povredjenih civila, među njima i

jednu ženu i jednu decaka s prostrelnim ranama. Zitelji Racka su se zalili kako su muskarci bili odvojeni od žena, da su 20 muskaraca najpre drzani kao zarobljenici, a onda nekud odvedeni. Osim toga, verifikatori su dobili "nepotvrđene izvestaje" o jos nekim postradalima na tom podruccu. Verifikatori su registrovali izjave, pobrinuli se da ranjeni budu odneti i u sumrak napustili selo.

Sutradan je verifikatorski tim, pracen strucnjacima za ljudska prava, ponovo krenuo u Racak. Tamo su nasli ukupno 40 mrtvih, medju njima i jednu zenu i, navodno, jednog decaka starog 12 godina; sve to na razlicitim mestima u selu i izvan sela. Petoricu mrtvih vec su bile preuzele njihove porodice.

U 13,00 casova, s dva svoja zamenika, stigao je na mesto desavanja sef Verifikatorske misije general Voker. Pratilo ga je oko 30 novinara. U mestu su se nasli mnogi borci OVK ("heavy presence of uniformed KLA").

Posto je obisao mesto, Voker je u Pristini odrzao konferenciju za novinare. Izrazio je zaprepascenje i konstatovao da je nadjeno 45 mrtvih, medju njima tri zene i jedno dete. Voker je govorio o masakru i zlocinu protiv covecnosti i za to je pripisao odgovornost bezbednosnim snagama srpske vlade. Ultimativno je pozvao jugoslovensku vladu da u roku od 24 sata preduzme istragu uz pomoc Medjunarodnog suda. Potom je Voker govorio s nekim iz Milosevicevog kabineta, postavljajuci i tu zahtev za istragu uz pomoc Medjunarodnog suda za ratne zlocine u Hagu.

ISTOGA DANA, VRSILAC DUZNOSTI PREDSEDNIKA OEBS-a norveski ministar inostranih poslova Knut Volebek, razgovarao je s jugoslovenskim ministrom inostranih poslova Jovanovicem, koji je tvrdio da je izvestaj OEBS-a lazan. Uostalom, rekao je, nijedan od ubijenih terorista nije mladji od 18 godina, a medju mrtima nema nijedne zene.

Jugoslovensko Ministarstvo unutrasnjih poslova izdalo je saopstenje prema kojem se, 15. januara u Racku, policija sukobila s "jednom teroristickom grupom". Pri tome je jedan policajac ranjen, a "vise desetina terorista" ubijeno, od kojih su vecina bili u uniformama. Osim toga, Verifikatorskoj misiji je prebaceno da je sprecila jednog istraznog sudiju koji je hteo da dodje na lice mesta.

Istoga dana, albanski ministar inostranih poslova zatrazio je vanredno zasedanje Stalnog saveta OEBS-a i intervenciju NATO-a. Paralelno sa ovim, albanski predsednik vlade obratio se generalnom sekretaru NATO-a, izjavljujuci da je dovedena u pitanje verodostojnost medjunarodne zajednice i da je potrebno preduzeti hitne mere. To jest, Tirana je zatrazila od NATO-a da pocne s vazdusnim napadima na SRJ.

Sedamnaestog januara, srpski predsednik Milosevic izrekao je teske optuzbe na rasun Vokera. Navodno, on podrzava teroriste, seje lazi po svetu, prisvaja suverena prava i ometa pravdu. Sebe je shvatio kao guvernera Kosova. Vokeru je prebaceno da je odlaskom u Racak, bez pratnje srpskih istraznih vlasti, prekrasio sporazum izmedju OEBS-a i SRJ. Srpski drzavni mediji krivili su sefa Verifikatorske misije da po nalogu CIA nastoji da stvori izgovor za intervenciju NATO-a.

Jugoslovenski ministar inostranih poslova slozio se s istragom na prilazu mestu, s tim da u Racak treba da ode i srpski istrazni sudija (zena), u pratnji Verifikatorske misije, ali bez policijske pratnje. No, nadlezni sudija odbila je da bez policijske zastite sprovede istragu u mestu. Nesto kasnije ponovo su pocele vatrene carke izmedju OVK i snaga bezbednosti.

Savet NATO-a okupio se u Briselu radi vanrednog zasedanja. Predsednik Vojne komisije, general Nauman, i glavnokomandujuci NATO-a za Evropu general Klark, trebalo je da otputuju u Beograd gde bi od Milosevica zahtevali da se pridzava Sporazuma od 25. oktobra 1998. o ogranicavanju trupa i odgovarajuce Rezolucije Saveta bezbednosti UN. U NATO-u je postojala saglasnost da je dogadjajima u Racku dostignut nov stepen nasilja, na koji se mora reagovati. Eskalacija je krenula u obliku povecanja preteceg potencijala.

Za 18. januar sazvano je vanredno zasedanje Stalnog saveta OEBS-a. Vrsilac duznosti predsedavajuceg izdao je saopstenje u kojem je osudio pocinjeno nasilje i prihvatio da krivicu za to snose oni koje je oznacio sef Verifikatorske misije. Obe strane su pozvane da ucine kraj nasilju. Do saopstenja Saveta nije doslo jer je Rusija zahtevala da i OVK bude osudjen za pocinjena nasilja. Americki predstavnik je branio Vokera, i sa svoje strane upucivao teske optuzbe jugoslovenskom rukovodstvu.

PARALELNO SA OVIM, TROJKA EZ preduzela je demars kod jugoslovenskog Ministarstva inostranih poslova. Reakcija sefa odeljenja koji je docekao demars, bila je cvrsta i beskompromisna. U odgovor na prethodno ubistvo jednog policajca, policija je u Racku ubila 50 terorista. Stav Jugoslavije u odnosu na Medjunarodni sud za ratne zlocine morao bi biti poznat. Posto na Kosovu nema rata, nema ni bilo kakvih ratnih zlocina, pa prema tome ni nadleznosti Haskog tribunala. Ponovljene su optuzbe protiv Vokera.

Ono sto se moglo ocekivati, to se potom i dogodilo. Jugoslovenski ministar inostranih poslova, u pismu upucenom 18. januara predsedavajucem OEBS-a, proglasio je Vokera za personu non grata. On bi u roku od 48 casova morao da napusti Jugoslaviju. Ovakav korak objasnjan je povredom odredaba Becke konvencije iz 1961. i Sporazuma izmedju OEBS-a i SRJ od 16. oktobra 1998. Ipak, izvršenje proterivanja je odloženo.

Na dan 20. januara Savet bezbednosti UN izdao je saopstenje, u kojem je od SRJ zatrazeno da razmotri odluku o proterivanju Vokera. Rusija je nacinila ustupke koji su u pogledu uloge Medjunarodnog suda za ratne zlocine bili iznenadujuci cak i za diplomate UN.

Pismo nemackog ministra inostranih poslova Fisera, koje je istog dana uruceno jugoslovenskom predsedniku u ime EZ, govori o "likvidaciji 45 nenaoruzanih osoba, medju kojima su bile i zene i deca, i odbija jugoslovensko objasnjenje tog slucaja". Fiser, pored ostalog, ponovo postavlja zahtev da se odluka o proterivanju Vokera proglasi nevazecom, da se povuce, da se dogadjaj u Racku osvetli do kraja uz ucesce medjunarodne zajednice, i sve završava jasnom diplomatskom pretnjom: "Nastavak nasilja i ignorisanje medjunarodne zajednice na Kosovu samo ce produbiti izolaciju Jugoslavije i dovesti do daljih mera medjunarodne zajednice."

Na dan 22. januara, finski sudski patolozi poceli su na Sudsko-medicinskom institutu Univerziteta u Pristini obdukciju 40 mrtvih iz Racka. Vec i pre toga, srpski medicinski strucnjaci sa Univerziteta Pristina, u zajednici sa beloruskim

strucnjacima, bili su zapoceli obduciranje.

Posle dugih razmimoilazenja oko nacina i mesta gde treba da budu sahranjeni, mrtvi su sahranjeni 11. februara u Racku. Voker se obratio pred 5000 prisutnih Albanaca. Do kratke razmirice doslo je s mesnim komandantom OVK i trojicom naoruzanih boraca OVK. Kad su pristigli, Voker je zatražio da odloze oruzje. Kratko vreme posto su sklonili oruzje, vojnici OVK napustili su mesto sahrane. Srpske snage bezbednosti drzale su se sporazuma da ostanu dalje od mesta sahrane, ali su ipak bile negde u blizini. Posle sahrane, Albanci su informisali OEBS da je OVK odveo odatle desetak albanskih muskaraca. Te osobe, izmedju 15 i 50 godina, bile su pod sumnjom da su radile za Srbe. OVK je potvrdio da je uhapsio osam osoba, koje su dan kasnije, na intervenciju Verifikatorske komisije, oslobodjene.

RUGOVIN PREDSTAVNIK ZA STAMPU DzEMAIL Mustafa pohvalio je 12. februara Vokera za njegovu "primernu ljudsku i diplomatsku hrabrost", zato sto je rekao istinu i zato sto stoji na strani zitelja Racka i celog naroda na Kosovu. Na dan 17. marta, rukovodilac finskog forenzickog tima dr Ranta objavila je izvestaj koji je sve vreme napeto iscekivan. U Pristini je naglasila da ono sto je stampa objavila kao vidjenje dogadjaja, odrazava i njeno licno vidjenje. Dr Ranta je ponovo ukazala na to da dobijeni rezultati predstavljaju samo deo ukupnih istraga ovih dogadjanja. Njena grupa mogla je da sprovede istrazivanja bez ikakvih ometanja. Najvazniji rezultati su sledeci:

- Pregledane zrtve ubijene su 15. januara 1999. otprilike u isto vreme. Zrtve su bili nenaoruzani civili. Medju mrtvima je bilo vise starijih ljudi i jedna zena.
- Nema nikakvih naznaka da se telima manipulisalo post mortem, ili da je bilo sknavljenja.
- Medicinska istraga ne moze da donese sud o tome da li je bilo vatrenog sukoba, to ne spada u kompetencije sudsko-medicinskih zakljucaka.
- Za potpuniju sliku dogadjaja u Racku potrebna je sveobuhvatna kriminalisticka istraga.

EZ, po cijem su nalogu radili finski eksperti, izdala je 18. marta u Stalnom savetu OEBS-a saopstenje u kojem se ne daju naznake za krivce, vec se trazi sveobuhvatna istraga o dogadjajima. Suprotno ovome, u istoj prilici, americki predstavnik je tvrdio da, ako postoji ikakva slutnja, onda je to slutnja da je zlodelo u Racku pocinila SRJ, i da je ta slutnja sada rasciscena.

Srpski i albanski mediji, u celini, korektno su predstavili rezultate koje je dobila dr Ranta. Istina, na albanskoj strani moglo se osetiti izvesno razocaranje. Ocekivalo se da ce jos za vreme pregovora u Parizu uslediti jasno pripisivanje krivice srpskim snagama bezbednosti.

"Masakr u Racku" bio je, bez sumnje, od velikog znacaja za dalje ponasanje medjunarodne zajednice prema SRJ. Bila je to neka vrsta inicijalne kapisle za pregovore u Rambujeu, za razmisljanja u NATO-u da pojaca vojne pretnje prema Jugoslaviji, a u vidjenju mnogih to je predstavljalo demonstraciju sve manjih izgleda mirnog resenja sukoba i potrebe za vojnom intervencijom. Racak je za mnoge bio samo jos jedna karika u lancu srpskih nasilja i zlodela. Za slucaj u Racku postavljaju se razlicita pitanja:

- Verifikatori OEBS-a nasli su se 15. januara posle podne na ulazu u mesto, ali ocigledno nisu sagledali u punoj meri pocinjeno krvoprolice. Kako se to desilo, iako su mrtvi sledeceg dana nadjeni u blizini, ili neposrednoj blizini mesta?
- Snage bezbednosti povukle su se 15. januara posle podne. Ocigledno je da nista nisu preduzele da bi se masakr prikrio.
- Koja je strana imala motiv da pocini "masakr" ili da ga priredi?
- Cime se objasnjavaju razliciti navodi o broju mrtvih?
- Koji su to mrtvi odneti pre nego sto su stigli posmatraci OEBS-a?
- Cime se objasnjavaju ocigledne razlike u nalazima finskih i beloruskih eksperata?

(NASTAVICE SE)
